

Latviešu valodā izdots arī Giljermo Martinesa romāns
Slepkavības Oksfordā, 2007, 2020

Ar romānu “Slepkava Alise” Giljermo Martiness ir mainījis ierasto policijas trilleri, pievienojot tam izteikti intelektuālu dziļumu un literāru diženumu. Šim lieliskajam romānam ir lemts kļūt par klasiku.

Rosa Montero, žurnāliste un rakstniece

“Slepkava Alise” ir aizraujošs kriminālromāns, ko sarakstījis godalgots un cienījams autors.

El País

Giljermo Martiness ir izcils kriminālromānu autors ar viņam vien piemītošu, neatdarināmu rokrakstu.

El Mundo

Giljermo Martiness ir pārlicinoši ieņēmis paliekošu vietu literāro kriminālromānu autoru elitē līdzās H. L. Borhesam un Arturam Konanam Doilam.

Le Figaro

Guillermo Martínez

Los crímenes
de Alicia

Giljermo
SLEPKAVA Martiness
ALISE

No spāņu valodas tulkojis

Edvīns Raups

821.134.2(7/8)-31
Ma 711

Guillermo Martínez
LOS CRÍMENES DE ALICIA

© Guillermo Martínez, 2019
Vākam izmantots attēls © iStock.com/francisblack

Arņa Kilbloka vāka dizains

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs. Darba reproducēšana vai jebkāda cita neatļauta izmantošana ir autortiesību pārkāpums. Par autortiesību pārkāpšanu ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā. Saskaņā ar Autortiesību likuma 69.¹ pantu persona ir arī mantiski atbildīga par visiem zaudējumiem un morālo kaitējumu, kuru tā radījusi ar autortiesību pārkāpšanu.

© Tulkojums latviešu valodā, Edvins Raups, 2020
© Mākslinieciskais noformējums, literārā apdare,
izdevums latviešu valodā, Apgāds Zvaigzne ABC, 2020
ISBN 978-9934-0-8716-5

*Brendai,
kura pārvērtā manī NĀVI DZĪVĒ*

VIENS

Es biju nesen pabeidzis universitāti un īsi pirms gadsimta beigām aizceļoju uz Angliju, lai ar saņemto stipendiju studētu matemātisko loģiku Oksfordā. Pirmajā tur pavadītajā gadā man laimējās iepazīties ar tiešām izcilo Artūru Seldomu, “Pārspriedumu estētikas” un Gēdela¹ teorēmas filozofiskā paplašinājuma autoru. Pavisam negaidīti kopā ar viņu, izplūdušā atšķirībā starp veiksmi un likteni, kļuva par mulsinošas nāvju virtenes tiešu liecinieku – noslēpumainu, vieglu un grūti iedomājamu nāvju, ko presē dēvēja par *Netveramajām slepkavībām*. Iespējams, es kādreiz saņemšos un darīšu zināmu galveno noslēpumu, ko man izdevās atklāt par šiem notikumiem, bet pagaidām izlīdzēšos ar vārdiem, kurus reiz pateica Seldoms: “Ne jau tāds noziegums ir ideāls, kuru nevar atklāt, bet gan tāds, kuru atklājot nonāk pie aplama vainīgā.”

1994. gada jūnijā, uzsākot otro studiju gadu, šo notikumu dziestošās atbalsis jau bija apklusinātas, dzīve atkal bija

¹ Kurts Gēdels (1908–1978), austriešu amerikāņu matemātiķis, viens no izcilākajiem prātiem matemātiskajā loģikā. (Šeit un turpmāk *tulk. piez.*)

atgriezusies rāmās sliedēs, un es vasaras garajās dienās klusībā cerēju atgūt laiku, ko biju zaudējis cītīgās mācībās, lai iekļautos stipendijas atskaišu nepielūdzamajos termiņos. Taču mana zinātniskā vadītāja Emīlija Bronsone, augstsirdīgi piedevusi dikā pavadītos mēnešus un daudzās reizes, kad bija redzējusi mani tenisa krekliņā apburošas rudmates kompānijā, īstā britu manierē it kā netieši, bet nepārprotami izsauca mani pie sevis, lai es izraudzītos vienu no tēmām, ar kurām, beidzoties lekciju kursiem, biju iepazīstināts. Izvēlējos vienīgo, kurai vismaz attāli bija kaut kas kopīgs ar manu slepeno noslieci – kaisli pret literatūru: programmas izstrādi, kas ļautu tikai pēc neliela rokraksta parauga restaurēt līnijas funkciju, proti, rokas un zīmuļa kustību reālā rakstu darba izpildījuma brīdī. Bronsones rīcībā bija vien hipotētiska teorēma par topoloģijas dualitāti, un iespēja piedāvāt viņai pilnībā izstrādātu darbu par šo tēmu man likās pietiekami oriģināls un grūts izaicinājums. Pavisam drīz, daudz agrāk, nekā biju iedomājies, biju pavisam uz priekšu tik tālu, lai apņēmīgi klauvētu pie Seldoma kabineta durvīm. Pēc kopīgi pieredzētajiem noziegumiem mūsu starpā bija izveidojusies tāda kā vāri nomanāma draudzība, un, kaut arī formāli mana padomdevēja bija Emīlija Bronsone, es savas idejas vispirms un daudz labprātāk izklāstīju viņam. Varbūt tāpēc, ka Seldoma pacietīgais, allaž mazliet pacilātais skatiens ļāva justies brīvāk, iedrošināja izteikt hipotēzes, pierakstīt pilnu tāfeli un – gandrīz vienmēr – kļūdīties. Mēs jau bijām iztīrājuši Bērtranda Rasela aizplīvurotos pārmetumus Vītgenšteina *Tractatus* prologā, nepilnīguma fenomenā apslēpto matemātisko loģiku, saistību starp Borhesa Pjēru Menāru un neiespējamību atrast jēgu tikai ar sintakses palīdzību, ideālas mākslīgas valodas meklējumus, mēģinājumus ieskundēt veiksmi matemātiskā formulā... Es, būdams divdesmit trīs gadus

vecs jauneklis, uzskatīju, ka man ir pašam savi risinājumi vairumam šo dilemmu, tādi risinājumi, kas gandrīz vienmēr bija tikpat vientiesīgi, cik lielummānijas apdvesti. Taču Seldoms, kad klauvēju pie viņa durvīm, allaž pastūma malā savus papīrus, mazliet atgāzās krēslā un ar vieglu smaidu klausījās manos degsmes izsauktajos runas plūdus; un tikai pēc tam parādīja kādu darbu, kurā manis teiktais jau bija uzrakstīts vai – un tā bija visbiežāk – apgāzts. Iepretim Vitgenšteina lakoniskajām tēzēm, jautājumos, par kuriem neko daudz nevarēja pateikt, es runāju ļoti daudz.

Šoreiz bija citādi – apskatāmā tēma Seldomam likās apspriešanas vērtā, aizraujoša, apstrīdama. Viņš vēl noslēpumaini piebilda, ka tā nemaz neesot tik attāla jautājumiem, par kuriem jau bijām diskutējuši. Galu galā runa bija par to, kā no sastinguša tēla – grafiska simbolu pieraksta – nonākt pie iespējamās rekonstrukcijas, varbūtējas pagātnes. Es, šīs atzīšanas uzmuntrināts, nekavējoties piekritu Seldoma domai un ar strauju, svabadu kustību uzņāpu uz tāfeles līkni, tad cieši līdzās vēl vienu, ļoti lēni atkārtojot pirmās līknes ceļu, it kā cenšoties radīt tās dublikātu.

– Es iedomājos pārrakstītāju, kurš ar skudras centību virzās uz priekšu sprīdi pa sprīdim, aizardams elpu, pūlas kontrolēt pulsu un precīzi atkārtot katru sīkumu. Taču rokraksta oriģināls ticis rakstīts noteiktā ritmā, nepiespiesti, ar citu pieeju. Es virzos uz to, lai no šīs pirmējās fiziskās kustības, rakstu darba *aizmešanās* akta, kaut ko atgūtu. Vai iegūtu vismaz tabulu, kas iezīmē ātrumu atšķirības. Par kaut ko līdzīgu mēs spriedām saistībā ar Pjēru Menāru: Servantess “Donu Kihotu” noteikti uzrakstīja – tā to iedomājās Borhess – ciešā sadarbībā ar veiksmi, iedvesmas impulsu dzīts, kamēr Pjērs Menārs to reproducēja, ejot loģiska bruņurupuča soļiem, nepārsūdzamu

apsvērumu un likumu savažots. Jā, šādā veidā viņš iegūst vārdos identisku tekstu, taču to nekādi nevar teikt par mentālajām darbībām, kas ārēji nav redzamas.

Seldoms uz brīdi kļuva domīgs, it kā apcerēdams šo jautājumu no cita skatpunkta vai nojauzdams dažas iespējamās grūtības, ko tas varētu izraisīt, un uzrakstīja uz tāfeles sava bijušā skolnieka, matemātiķa Leitona Hovarda vārdu. Šis cilvēks, viņš piebilda, tagad strādā Policijas departamenta zinātniskajā nodaļā par rokrakstu ekspertu.

– Esmu pārliecināts, ka viņš ar šo jautājumu ir saskāries vairākas reizes, jo vēl nav izlaidis nevienu tējas dzeršanu pulksten četros, kaut arī ne ar vienu nesarunājas. Viņš ir austrālietis un staigā basām kājām gan vasarā, gan ziemā, jūs noteikti būsit viņu ievērojis. Mazliet noslēgts, bet es viņam uzrakstīšu, lai jūs varētu kādu laiciņu pastrādāt kopā, daži piemēri no dzīves jums palīdzēs ātri atgriezties uz zemes.

Seldoma padoms, kā vienmēr, bija trāpījis mērķī, un es nākamajā mēnesī daudzas stundas pavadīju Leitona pieticīgajā kabinetā, ko vadība viņam bija piešķīrusi Policijas departamenta bēniņos, un, pētot viņa arhīvus un pierakstus, apguvu visas čeku falsificētāju viltības, Puankarē¹ pierādījumu datubāzi, ko viņš bija sastādījis, pildot ievēribas cienīgu matemātikas eksperta lomu Dreifusa lietā², tinšu un papīru ķīmiskos smalkumus un slavenu safabricētu testamentu vēstures. Šajā otrajā vasarā manā rīcībā bija aizlienēts velosipēds, un, minoties pa Svētā Oldeita ielu, lai nokļūtu policijas iecirknī, es mēdzu sasveicināties ar jauku meiteni, kas strādāja veikalā

¹ Žils Anrī Puankarē (1854–1912), franču matemātiķis un filozofs, iesaistījies Alfreda Dreifusa lietā, lai viņu aizstāvētu.

² Alfreds Dreifuss (1859–1935), ebreju izcelsmes franču militārists, apsūdzēts valsts nodevībā un notiesāts (1895), rehabilitēts 1907. gadā.

“Alise” – mazā, pievilcīgā bodītē, tādā kā leļļu namiņā, kuru viņa ap šo laiku vēra vaļā un kurā pārpilnam gozējās truši, pulksteņi, tējkannas un ercena karalienes. Itin bieži, nonācis pie ieejas departamentā, kāpnēs saskrējās ar inspektoru Petersenu. Pirmajā reizē saskārās, vai sveicināt viņu, biju iedomājies, ka inspektors pēc notikumiem, kurus bijām piedzīvojuši, izmeklējot noziegumus, varētu just rūgtumu pret Seldomu, tātad netieši arī pret mani, taču šķita, ka, par laimi, viņš visas sliktās atmiņas bija izmetis no prāta un allaž pat mēģināja pajokot, padodams labdienu kastīliski.

Leitons gandrīz vienmēr, kad uzkāpu bēniņos, bija jau priekšā ar lielu kafijas krūzi uz rakstāmgalda un, atbildēdams uz manu sveicienu, tik tikko samanāmi palocīja galvu. Viņš bija ļoti gaišas ādaskrāsas, vasarraibumains, ar garu, iesarkanu bārdu, caur kuru vienmēr, kad aizdomājās, ik pa brīdim izlaida piecus pirkstus. Viņš bija piecpadsmit gadus vecāks par mani un tikpat labi atgādināja kā novecojušu hipiju, tā lepnās skrandās ģērbusos ubagu, kas koledžas vārtrūmē lasa filozofijas grāmatas. Viņš nekad nepateica vairāk kā nepieciešams un nekad neatbildēja, iekams es par kaut ko nebiju apvaicājies tieši; tajos retajos brīžos, kad viņš bija nolēmis atvērt muti, viņš to nekad nedarīja, iepriekš rūpīgi neapsvēris katru vārdu, un galu galā teikums, ko viņš izmeta, bija pagalam sauss, gluži kā nosacījums matemātikā – reizē pietiekams un nepieciešams. Es iztēlojos, ka vispirms viņā notika neganta cīņa ar apspiestu, bezjēdzīgu lepnumu, salīdzinot dažādus paņēmienus, kā pateikt vienu un to pašu, un izlemjot par labu visīsākajam un precīzākajam veidam. Tiklīdz biju viņam izstāstījis par savu projektu, Leitons, man par sarūgtinājumu, parādīja plānu, pēc kura Policijas departamentā strādā jau gadiem ilgi un kurā cita pēc citas uzskaitītas tieši tās idejas, kas bija aplaimojušas

mani: tintes biezuma un blīvuma atšķirības – kā ātruma parametri, atstatums starp vārdiem – kā ritma rādītājs, līnijas slīpuma leņķis – kā paātrinājuma mērs... Taisnība, šo programmu darbināja uz līdzību pamata, ar secīgu tuvinājumu algoritmu palīdzību iegūts tīrs, brutāls spēks. Leitons, pamanijis manu sašļukušo garu, tūlīt centās uzmundrināt mani, dāsni aplaimojot ar veselu teikumu, lai es izpētot šo programmu visos sīkumos un auklējot cerību, ka manas zinātniskās vadītājas teorēma, par ko es biju viņu apgaismojis, padarītu šo programmu vēl efektīvāku. Nolēmu tā arī darīt, un, tiklīdz viņš pamanija, ka grasos nopietni jūgties darbā, ar plašu sirdi atdarīja savu noslēpumu lādīti un pāris reižu pat paņēma līdzī uz kāda tiesas procesa izskatīšanu. Tur, tiesas zālē, iepretim tiesnešiem, varbūt tāpēc, ka viņam nācās uzvilkt kurpes, Leitons uz īsu brīdi kļuva cits cilvēks, viņa uzstāšanās bija ātras un spožas, noslogotas neapstrīdamiem sīkumiem, tikpat precīziem, cik nežēlīgiem. Atceļā uz kabinetu es, apbrīnas pārpilns, dažkārt pūļejos uzsākt nevainīgu sarunu, bet viņš tūlīt pat atgriezās pie vienzilbes vārdiem, it kā atkal būtu ieslēdzies savā pasaulē. Laikam ejot, arī es pieradu turēt muti tajās stundās, kad kopā strādājām kabinetā. Vienīgais, kas mani vēl apgrūtināja, bija viņa ieradums dziļu pārdomu brīžos, iegrimušam kādā formulā, uzcelt neapautās kājas uz galda un sakrustot, un es kā senajos Šerloka Holmsa stāstos varēju atklāt uz viņa pēdām visus Oksfordšīras dubļu un zaļumu paraugus un diemžēl arī visas smaržas.

Mēnesis vēl nebija galā, kad es ar Seldomu satikos vēlreiz, pulksten četros Matemātikas institūta kafejnīcā. Viņš uzaicināja apsēsties pie galdiņa un apvaicājās, kā man sokas pie Leitona. Nedaudz sadudzis, pastāstīju, ka manis izsapņotā programma jau pastāv un es tikai loļoju nelielu cerību mazliet to uzlabot.